

RĄBEK (45) *sb m*

e jasne.

sg N rąbek (9). *◇ G* rąbka (3) *ZapWar*, *KlonFlis*, *KlonWor*, rąbku (3) *ZbylPrzyg* (3). *◇ A* rąbek (14). *◇ I* rąbkiem (3); -em (1), -(e)m (2). *◇ L* rąbku (2). *◇ pl N* rąbki (1). *◇ G* rąbk(o)w (3). *◇ A* rąbki (6). *◇ du A (cum nm)* rąbka (1) *ZapWar* 1513 nr 2126.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. *Płat tkaniny, mogący służyć do różnych celów, także jako okrycie; plaga Mącz, Cn; stragulum, tapes Mącz; plagula Cn (33)* : yakom ya nyenyaszethl nyagymyeny yanya dzerszkowycz [...] anym wszął przeszczyeradla ploczennego dwą gslv dwą Rapką gy ruchy plothnya colenyszkyego [...] tako my bog pomozy. *ZapWar* 1513 nr 2126; *LibMal* 1549/148; Plaga item idem quod tapes vel stragulum, Opona/ Kortiná/ Kobierzec/ Deká któremi íciány obiyáya/ Plagá. Praeterea linum candidum, Rántuch álbo rąbek. *Mącz* 302c; *KochSob* 66.

a. *Część odzieży (najczęściej kobiecej); calyptra, capitium, muliebre tegumen, palliolum, vestimentum (29)* : pokradl fchathi yako plałchcze kthore na grzedzie wizdbye wyfziali, rąbky kthore zakopal *LibMal* 1548/140v, 1551/162v [2 r.]; [[*przykład na á:*] vt, Bábá rąbek przepiá. *StatorGramm* A4v; *InwMieszcz* 1557 nr 79].

W połączeniach szeregowych (4): [do katolików:] Nie wfpominam tełz/ iáko owce żegnácie [...]. Tákte nowe zbozá y liemioná [...]/ nowe álbo młode wdowy/ y ich rąbki/ ciáfnochy y kofzulki. KrowObr 100, 119, 125, 125v.

α. *Kobiece nakrycie głowy, chusta; calantica, rica Mącz, Cn; flaminium, peplum Mącz; noegeum, tegmen capitis Cn (22)* : *ZapWar* 1517 nr 2203; ta ijtá ciotka iego [*Jezusa*] Mariá Kleoffe/ ziawłfy rąbek z fwe głowy/ ij podala go iednému żydowi prośłęcy go aby go [*nagiego Jezusa*] obwinęli. *OpecŻyw* 125v; Item zeznal ze wzyal suknyá Zielona poporianka y rambek dochnye *LibMal* 1552/168v, 1547/127v [2 r.], 1551/162v, 1553/174v [2 r.]; Flaminium, Bart/ Zasłóná álbo velum álbo nieyáki rąbek który przed czáfy/ Rzimski fraucimer nośil. *Mącz* 130d; Rica, Rąbek/ czepiec/ álbo śiadká/ też nieyáki xtałt odzienia białyh głów. *Mącz* 355c, 31a, 290b.

Szereg: »podwika albo rąbek« (1): Potym [*Maryja*] fiawłfy s fwe głowy podwikę/ albo rąbek vbogi/ dzieciátko roskółfneé weń powila *OpecŻyw* 15v.

αα. *Chusta noszona przez mężatki pod nakryciem głowy (7)* : [*Maryja mówi do towarzyszących jej niewiast:*] Dziękuię wám milé panié izefcie mie ij fyna mego łemną żalowały/ takiéż ony dziękuiątz iey placzątz odchodziły a niedziw temu/ bo widziały iéy odzienié/ czepietz ij rąbek krwią vmazané fyna iey. *OpecŻyw* 159; rąbekem máłce piorąc/ zdárlá/ boię fię gniewu iey *SkarŻyw* 411, 411; Konam/ lecę do źiemie/ [...] przypátrzcíe fie wielkiéy moiéy męce. [*wietrze*] Dmi ná mię/ á zrzuc rąbek/ tłocz y głowę moię: Rozpleć wárkocz/ zrzuc czepiec *GosłCast* 24, 21; Okryi głowę poważnym rąbkiem/ czapką zafię/ Wdźieyże łtáteczną łzubkę z bobrem potym ná fię. *ZbylPrzyg* Bv.

Wyrażenie: »rąbek żółtawy« (1): OStrym powietrzem Albo chorobą Ciężką łtrapiona Páni/ ozdoba Co przedtym bylá Domu wśzytkiégo/ Dźis leży wyfchlá Z bólu wielkiégo: Ściágnáwłfy rąbkiem Zółtáwym łkronie *GosłCast* 21.

ββ. *Welon panny młodej; flammeum Mącz, Cn (2) : [My [katolicy] zaiŝte niegárdzimy Małżeńŝkimi Gody; przy ktorych/ wkładaiąc Rąbek/ bywamy HerburtArt 156 (Linde)].*

Wyrażenia: »rąbek panieński« (1): Flammeum, Zołty rąbek pánieński. *Mącz* 129d.

»rąbek zołty« [szyk 1:1] (2): *Mącz* 129d; Wiedźcie mie włkok do ślubu/ niechay zápalaią Pochodnié pałaiącé/ niechay rozniećaią/ Vbiór złoty/ á rąbek zołty roztaczią. *GosłCast* 25.

2. *Cienka tkanina lniana lub jedwabna; także płat takiej tkaniny; bombycum tela, byssus, byssinum linum, nebula linea, sindon, ventus carbareus a. textilis (12) : Thamze vkradl dwye sthucze Barchanu byallego [...]. 4 fthuky rambkow yefzche nyepoczethich. kilka palfow mvchaiseru LibMal 1551/158v; WyprKr 109; Sindon, Cienkiey á fubtilney lniáney przędze prześcieradło álbo rąbek/ rántuch. Mącz 395a; ZbylPrzyg A2 [2 r.]; [Alia coopertoria calicis ex rambek veluto retis cum modico auro. InwKatWaw 160; InwMieszcz 1585 nr 270; przed każdą parą [w paradzie przed turniejem] sztuka [tzw. żywy obraz, tu zapewne na platformie] bardzo ochędożna [...]. Siódma sztuka: wóz ognisty, tego wieźli orłowie. Na niem siedział lucyper [...]. Ósma sztuka: morze, barzo ślicznie zrąbka, jako wodę uczyniono KronMieszcz 125; HandelŻyd 59]. [Cf 1. Mącz 302c].*

Fraza: »jak(oby) z rąbka wywinął, wywiniony« = *piękny; vestem, supellectilem mundam et bene compositam habet Cn (1:1): A gdyć zá łzkutę w zad vćieką gory Ogladałz świetne iáko płomień mury/ Miałto iák z rąbká wywinął ośobne Ná wżem ozdobne. TORVN budowny y bogáty wcnotę KlonFlis G2; O dułzę fię nie łtára/ cielŝko ma ná pieczy: [...] Więć dłoń mięłka/ twarz biała/ moweczka piefzczona: A fukienka iákoby z rąbká wywiniona KlonWor 62.*

Zestawienie: »rąbek flamski« = *pochodzący z Flandrii (słynnej ze swoich tkanin) (1): Przypniłz krezy pod gárdło zárázem do tego/ Miernie cudną robotą/ choć z rąbku Flamŝkiego. ZbylPrzyg B4.*

a. *Szata kobieca uszyta z takiej tkaniny; coa vestis Calep, Cn; theristrum, velamen delicatum BartBydg; epicrorum, multicia, pellucida, syrma nebulosum, tunica multitia, vitrea toga Cn (4) : Theristrum (teristrum), genus vestis muliebris, subtilis et tritae, velamen delicatum, rąmbek, sarpanka BartBydg 157; WyprKr 108; Calep 208b.*

α. *Szata obrazu świętego (1) : wiele ludzi Obrázy zá Bogi chwałą/ y v ŝiebie máią/ ábowiem kiedyby ich zá Bogi v ŝiebie niemieli/ nigdy by fię donich nie obiecowali y nie biegáli/ Złotem y frebrem ich nie pokładáli/ ochęgożnością [!] kościelną nie nazywáli/ w rąbki ich nie vbieráli KrowObr 116v.*

Synonimy: **1.** *deka, opończa, płachta, prześcieradło, rańtuch; a. binda; α. podwika, rańtuch; 2.a. sarpanka.*